

Sven Soldehed

MAPA®

Management of Actual or Potential Aggression

Bemötande och förebyggande av krävande beteende

Suomen
mapa® keskus

 cpi
mapa®

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä
enemmän

Vad är MAPA?

Bemötande av krävande /sårbara personer genom användandet av en kommunikation, baserad på vård- och välfärdsprinciper.

En trygg och respekterande handlingsmodell för situationer då vi är tvugna att begränsa en persons självbestämmanderätt och integritet för att kunna säkra andras eller personen i kris säkerhet.

Principer för de begränsande åtgärderna är att det vi gör är tryggt, logiskt, transparent, lagligt, smärtfritt, vårdande och effektivt. Detta gäller både för personen i kris och personalen.

Varför MAPA?

Grundläggande rättigheter

Rätt till trygghet

Personen i kris
Rädsla
Sårbarhet
Oförmågenhet

Personalens attityd och professionalitet

En reell färdighet och förmåga

- Att kunna reflektera.
- Att ingripa.
- Att handla och återhämta sig.

Tar hänsyn till behov

Närvaro

Riskkontroll

Identifiera risker, gör en riskbedömning

MAPA i Finland

En enhetlig handlingsmodell för hela personalen

En förökning av arbetssäkerheten och personsäkerheten

Mer pålitlighet då vi ingriper i krävande situationer

Ger oss färdigheter till situationer då vi förebygger och bemöter krävande beteende

Från början av 2000-talet har MAPA-utbildningarna nu spritt sig över hela Finland

Med början från år 2005 har Mapa-utbildare utbildats via Laurea YHS i Hyvinge

2015 grundades Suomen Mapa-keskus som samarbetar med Crisis Prevention Institute

2019 I Finland har vi över 200 interna utbildare (CI) och 12 specialutbildare (FPI)

Hur MAPA har utvecklats

MAPA började utvecklas 1987 i England på Reaside kliniken i Birmingham.

Som mål för utvecklandet sattes att begränsande åtgärder bör vara trygga, smärtfria, vårdande och professionellt utförda.

Alla fysiska interventioner som används inom MAPA har godkänts av BILD institutet (*The British Institute of Learning Disabilities*).

Det betyder att de metoder som används är trygga både för personen i kris och för personalen. Det pågår en ständig kvalitetskontroll och tyngdpunkten läggs mer och mer på det förebyggande arbetet.

MAPA målsättningar

- Tyngdpunkten ligger på förebyggande handlingar och strategier.
- En tidig intervention i början av ett krävande beteende.
- Personalens kunskap, färdighet och attityd utvecklas.
- Att en vårdande omgivning upprätthålles och återhämtas.
- Användandet av en minst restriktiv intervention då vi gör en planerlig och kontrollerad fysisk intervention som pågår så kort tid som möjligt.
- Som målsättning har vi att vi förhindrar en person att skada sig själv eller andra. Eller har sönder egendom i betydande omfattning.

MAPA principer

VÅRD

Respekt, värdighet, empati, stöd, ett ej dömande och personcentrerat närmande.

VÄLFÄRD

Emotionellt och fysiskt stöd, vad är bäst för personen i kris, självständighet och möjlighet till att göra val.

SKYDD

Vi värnar om de sårbaras rättigheter och minimerar risken för skador och men.

SÄKERHET

Trygghet, effektivitet, harmoni och samarbete.

Som grund för utbildningen har vi en arbetsbok, boken börjar med en introduktion och ett Pre-test och slutar med en utvärdering och ett Post-test. Bokens innehåll har byggts upp runt det förebyggande arbetet och reflekterandet av det egna och andras beteende och dess inverkan på krävande situationer.

Under utbildningen förväntar vi oss att deltagarna är aktiva och gör anteckningar i boken och tar del i diskussionerna.

Läroprocessen baseras på hör, se, skriv och reflektera.

MAPA-utbildningar

MAPA grundkurs

2 dagar/ 12-16 timmar.

Förebyggande åtgärder, fysiskt begränsande och styrande sittande och stående, frigörningar och eftervård.

MAPA Krävande situationer

+1-3 dagar/8-24 timmar.

Fysiskt begränsande och styrande liggande/sittande på golvet 2-5 personer, närmanden och gripanden, bemötandet av extrem risk, effektiva frigörningar.

MAPA Instruktörs utbildning

5 dagar/40 timmar.

Ger rätt till att utbilda Grundkursen på sin egen arbetsplats, så kallad intern utbildning.

+ 5 dagar/40 timmar ger rätt till att utbilda Krävande situationer på sin egen arbetsplats, så kallad intern utbildning

Bedömning av utbildningsbehovet

- Behöver vi en systematisk utbildning för att kunna bemöta krävande beteenden tryggt och professionellt?
- Kan vi upprätthålla en trygg, professionell och vårdande atmosfär även då personen i kris är utåtagerande, arg eller upphetsad?
- Räcker det med en Online utbildning?
- Kan vi använda begränsande åtgärder som inte orsakar skada eller gör ont och som inte provocerar till ett ej önskvärt beteende?
- Kan vi ta hänsyn till en persons sårbarhet, rädsla och behov av eget revir?
- Behöver vi färdighet och kunskap om hur vi använder fysiska interventioner då vi begränsar eller använder frigörningar?
- Har vi metoder/tillvägagångssätt som även är trygga för personalen?

Vilka faktorer/egenskaper kan ge upphov till att en krävande eller hotfull situation uppkommer

Eleverna	Lärarna
Miljön	Kommunikation/ Samverkan

Pretest

---

1. Definiera begreppen aggression och våld.

Beskriv två exempel på dessa som du kanske konfronteras med då du arbetar.

- a.
- b.

2. Vilka är de mest väsentliga värdena ditt yrke och ditt arbete grundar sig på?

3. Beskriv olika stadier i det beteende en person kan uppleva (eller du kan observera) under en krissituation. Skriv ner vad som är en adekvat reaktion hos personalen under de olika stadierna.

<u>Krisen eskalera/beteendets stadier</u>	<u>Personalens inställning/beteende</u>
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.

4. Vad har du för ansvar/förpliktelser efter en krissituation?

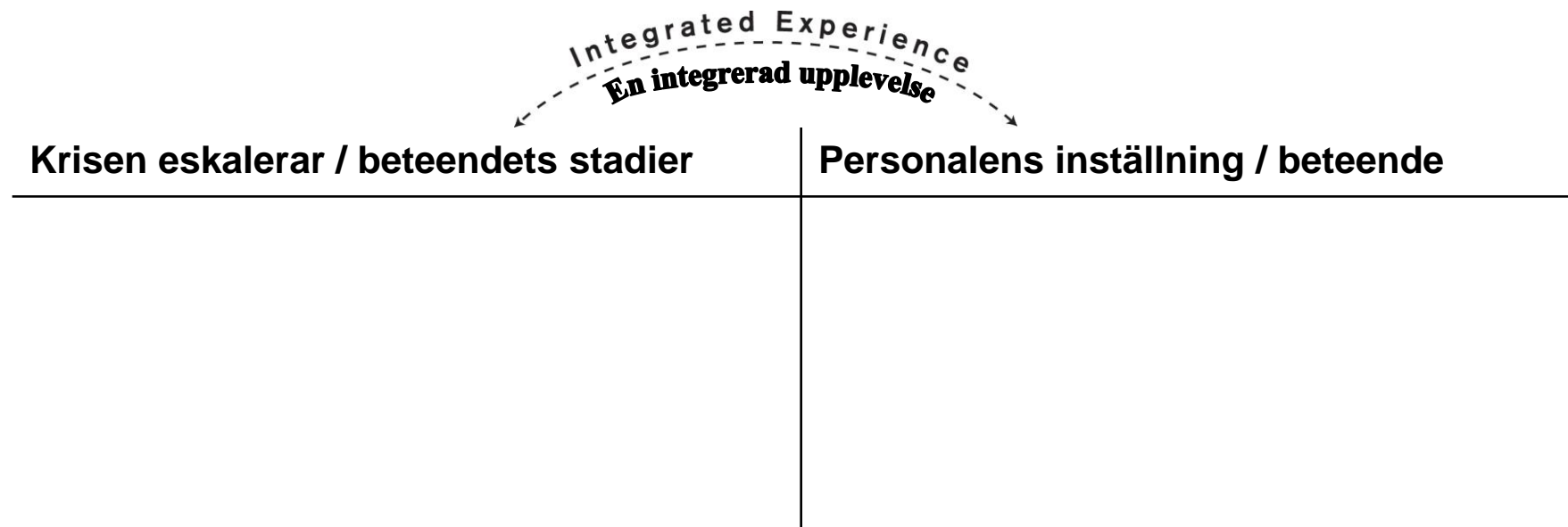

Del 1

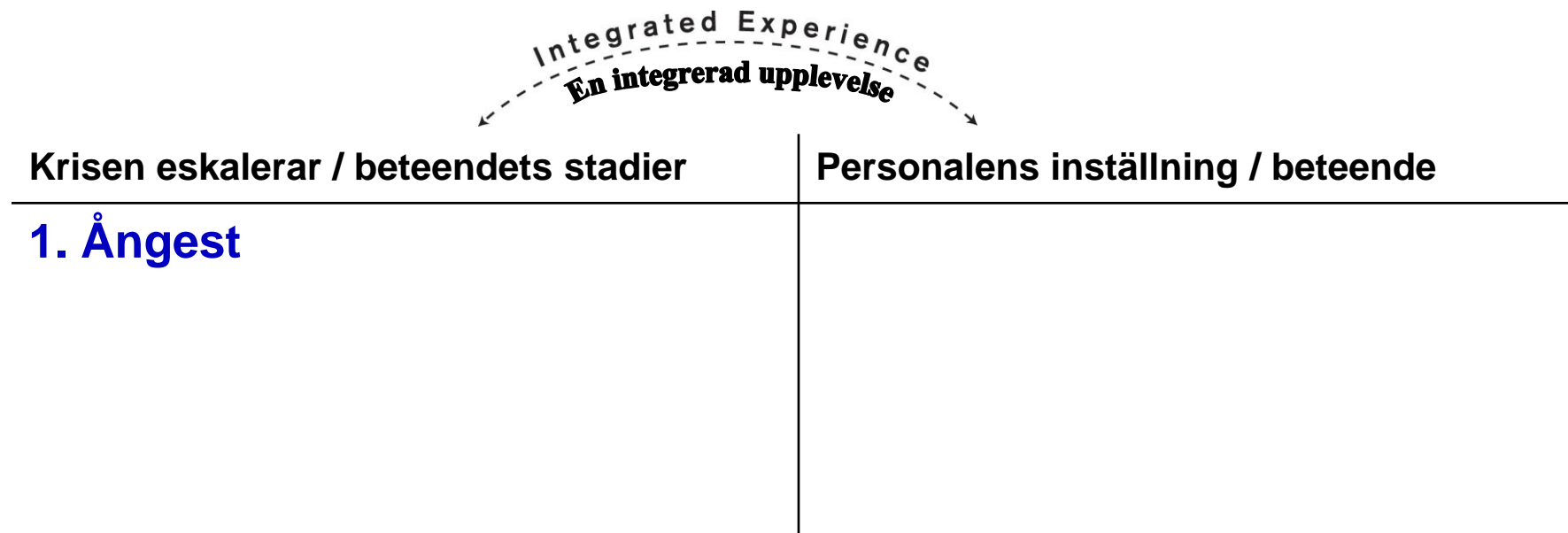
Krisens utvecklingsmodell

Del 1: CPI:s modell för krisutveckling^{SM}

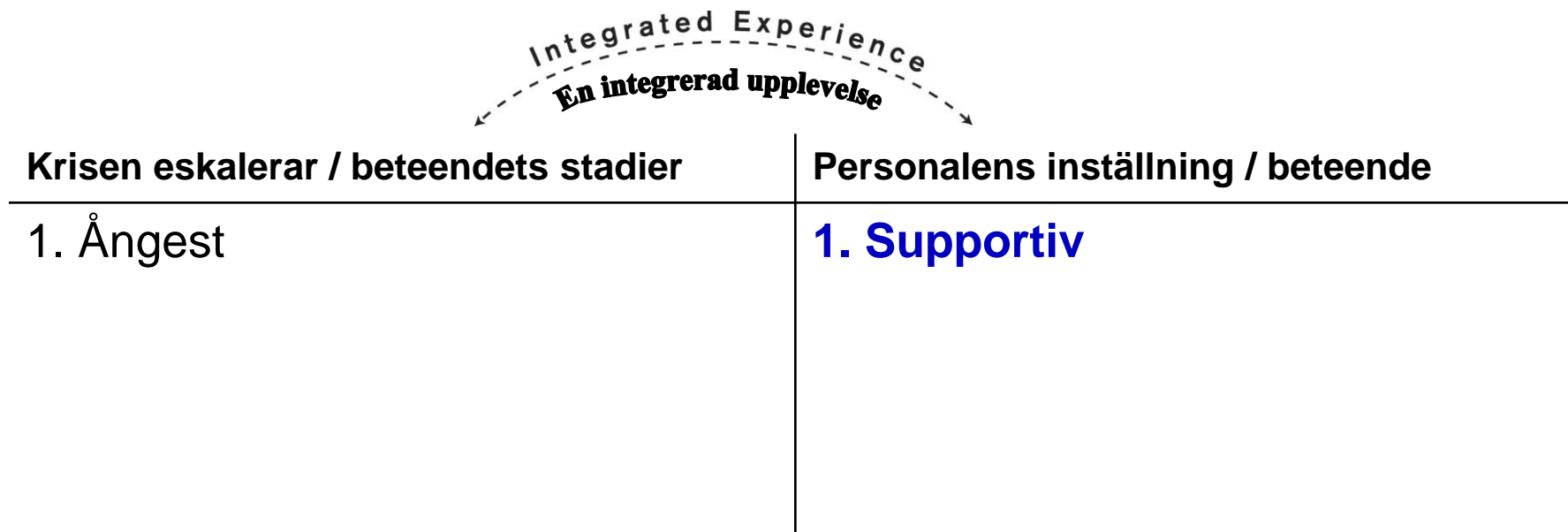
Del 1: CPI:s modell för krisutveckling^{SM}

En förändring i beteendet

Del 1: CPI:s modell för krisutveckling^{SM}

**Empatisk,
en icke dömande inställning**

Del 1: CPI:s modell för krisutveckling^{SM}

Krisen eskalerar / beteendets stadier	Personalens inställning / beteende
1. Ångest 2. Defensivitet	1. Supportiv

Integrated Experience
 En integrerad upplevelse

Rationaliteten börjar förloras

Del 1: CPI:s modell för krisutveckling^{SM}

Krisen eskalerar / beteendets stadier	Personalens inställning / beteende
1. Ångest 2. Defensivitet	1. Supportiv 2. Styrande

Integrated Experience
 En integrerad upplevelse

Avspänning av det eskalerande beteendet

Del 1: CPI:s modell för krisutveckling^{SM}

Krisen eskalerar / beteendets stadier	Personalens inställning / beteende
1. Ångest 2. Defensivitet 3. Riskbeteende	1. Supportiv 2. Styrande

Integrated Experience
 En integrerad upplevelse

Ett beteende som orsakar hot om risk eller direkt risk

Del 1: CPI:s modell för krisutveckling^{SM}

Integrated Experience
En integrerad upplevelse

Krisen eskalerar / beteendets stadier	Personalens inställning / beteende
1. Ångest	1. Supportiv
2. Defensivitet	2. Styrande
3. Riskbeteende	3. Fysiska interventioner

**Fysiska
begränsningsåtgärder
och/eller frigörningar som
begränsar riskbeteende**

Del 1: CPI:s modell för krisutveckling^{SM}

Krisen eskalerar / beteendets stadier	Personalens inställning / beteende
1. Ångest 2. Defensivitet 3. Riskbeteende 4. Reducering av spänningar	1. Supportiv 2. Styrande 3. Fysiska interventioner

Integrated Experience
 En integrerad upplevelse

Reducering av fysisk och emotionell energi

Del 1: CPI:s modell för krisutveckling^{SM}

Integrated Experience
En integrerad upplevelse

Krisen eskalerar / beteendets stadier	Personalens inställning / beteende
1. Ångest	1. Supportiv
2. Defensivitet	2. Styrande
3. Riskbeteende	3. Fysiska interventioner
4. Reducering av spänningar	4. Samarbets relation

**Återställning av
kommunikationen**

Bemötandets ömsesidighet

- Mitt beteende påverkar motpartens beteende.

Insikt om detta kan hjälpa personalen att:

- Observera och förstå hur ens eget beteende påverkar beteendet hos de människor vi bemöter.
- Bemöta och behandla de människor vi vårdar med respekt.
- Att göra objektiva beslut.

Lag om grundläggande utbildning

- 35 § Elevens skyldigheter

En elev skall utföra sina uppgifter samvetsgrant och uppträda korrekt.

- 36 § Disciplin

En elev som stör undervisningen kan bli tillsagd att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges för den tid som återstår av lektionen, eller en skoltillställning. En elev kan förvägras rätt att delta i undervisningen för högst den återstående arbetsdagen, om det föreligger en risk för att en annan elev eller en person som arbetar i skolan eller i ett annat undervisningsutrymme blir lidande av elevens våldsamma eller hotfulla uppförande eller om undervisningen eller därtillhörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av elevens störande uppförande.

- 36 b § Avlägsnande av en elev som uppför sig störande och äventyrar säkerheten.
- Lyder en elev inte en uppmaning att avlägsna sig enligt 36 § 2 mom. har rektorn och läraren rätt att avlägsna eleven från klassrummet eller ett annat utrymme där det ges undervisning, eller från en skoltillställning. Rektorn och läraren har också rätt att avlägsna en elev från skolans område, om eleven inte avlägsnar sig efter att ha fått veta att han eller hon avstängts från undervisningen enligt 36 § 3 mom
- Försöker en elev som skall avlägsnas förhindra detta genom att göra motstånd, har rektorn och läraren rätt att använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att få eleven avlägsnad och som med hänsyn till elevens ålder och situationens hotfullhet eller motståndets allvar och en helhetsbedömning av situationen kan anses vara försvarbara.
- Rektorn och läraren kan i situationer som avses i 1 och 2 mom. agera tillsammans eller var för sig. Det är förbjudet att använda maktmedelsredskap för att avlägsna eleven. Om läraren eller rektorn använt sig av maktmedel skall han eller hon lämna en skriftlig redogörelse för händelsen till utbildningsanordnaren.

Finlands grundlag

2 kap Grundläggande fri- och rättigheter

7 § Rätten till liv, personlig frihet och integritet

Strafflagen

4 kap. Om ansvarsfrihetsgrunder

4 § Nödvärn

5 § Nödtillstånd

6 § Användning av maktmedel

Tvångsmedelslagen

1 kap Gripande, anhållande och häktning

1 § Allmän rätt att gripa

Del 2: Non-verbal kommunikation

Position

- Var vi är i förhållande till andra.

Ställning

- Hur vi rör och rör vår kropp.

Avstånd

- Avståndet mellan människorna.

Grundställning (*Supportive Stance*^{SM})

Del 9

ATT STYRA OCH BEGRÄNSA FYSISKT

Del 9: Fysiska interventioner – fysiskt begränsande

Fysiskt begränsande

Begränsandet av en persons rätt att röra sig fritt genom användandet av en fysisk intervention.

- Minimera skador på sig själv
- Minimera skador på andra

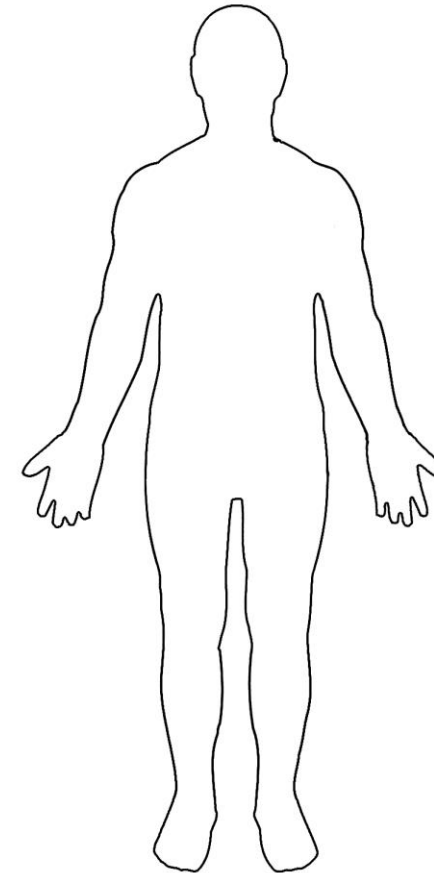
Del 9: Fysiska interventioner – fysiskt begränsande

Tag hänsyn till

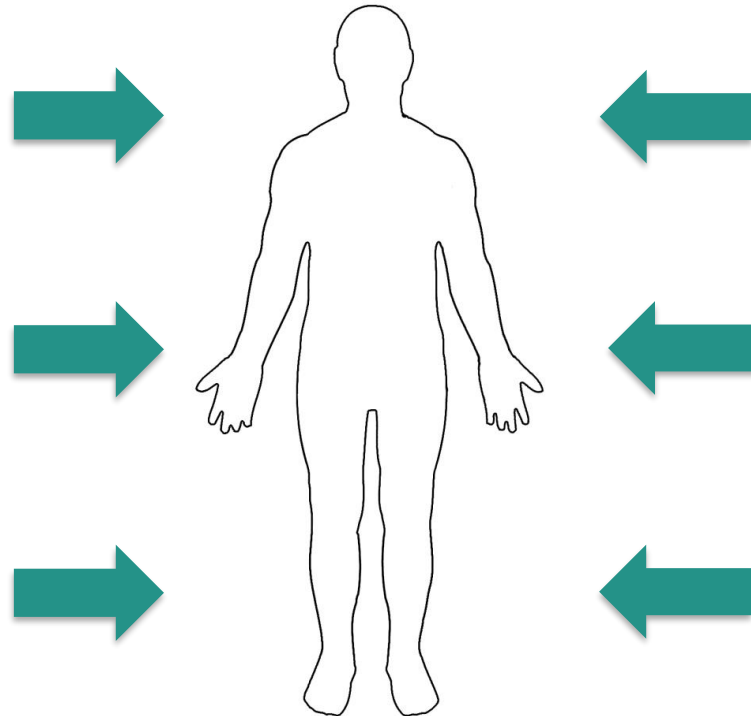
- Säkerheten
- Sårbarheten
- Könet
- Kulturella/sociala normer
- Tidigare erfarenheter eller trauma

Beröringsytor

Del 9: Fysiska interventioner – fysiskt begränsande

Beröringsytor

- Tag hänsyn till individuella synpunkter i alla situationer.
- Kontakt med perifera delar är mer acceptabelt.

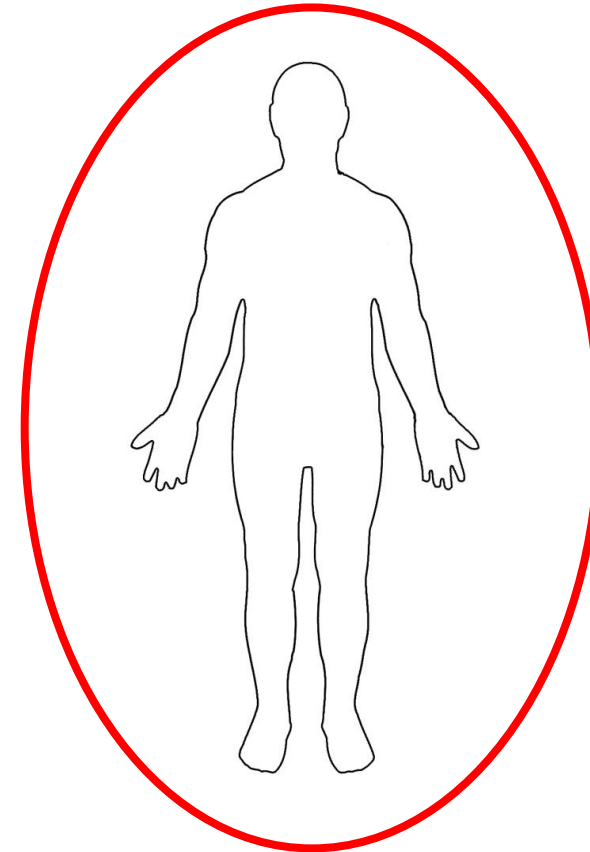
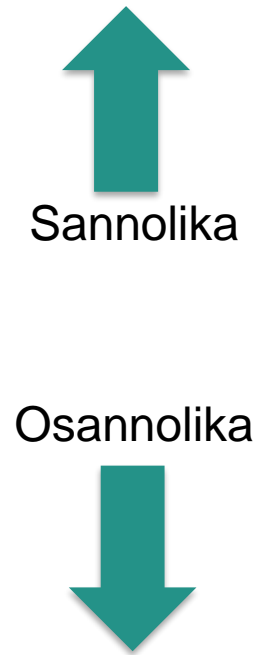

Del 9: Fysiska interventioner – fysiskt begränsande

Risker

- Psykosociala
- Mjukdelar
- Ben eller leder

- Hjärta och blodomlopp
- Andningsorgan

Beröringsytor

Del 9: Fysiska interventioner – fysiskt begränsande

Beslutfattningsmatris

		Hög risk
	Medium risk	
Låg risk		

Fysiologiska principer

1. Position	}	<i>Grund- ställning (Supportive Stance^{SM}</i>
2. Ställning		
3. Avstånd		

- Ett sista alternativet, motiverat, rätt proportionerat och minst begränsande
- *Vård, välfärd, skydd och säkerhet (Care, Welfare, Safety, and Security^{SM}*

Del 9: Fysiska interventioner – fysiskt begränsande

- Fysiska begränsningsåtgärder används stegvis och det är individens beteende och den förmodade risken som styr OSS.
- **Låg risk:** Positiv kontakt, vi sätter gränser
- **Medium risk:** Vi kontrollerar rörelserna
- **Hög risk:** Vi begränsar rörelserna

Del 10

EFTER EN KRISSITUATION

Del 10: Efter en krissituation

Strategi för eftervård (*COPING Model*^{SM})

Personen i kris	Personalen
<p>Trygga en emotionell och fysisk balans.</p> <p>Tag del av faktan.</p> <p>Mönster, sök beteenden som triggas.</p> <p>Sök alternativa beteenden.</p> <p>Diskutera om framtida närmanden, förväntningar och beteenden.</p> <p>Ge tillbaka kontrollen, ge stöd och uppmuntran.</p>	

Del 10: Efter en krissituation

Strategi för eftervård (*COPING Model*^{SM})

Personen	Personalen
	<p>Trygga en emotionell och fysisk kontroll.</p> <p>Tag del av faktan.</p> <p>Sök efter mönster i personalens reaktioner.</p> <p>Undersök hur man kan stödja personalens sätt att reagera.</p> <p>Diskutera om förändringar som påverkar och förbättrar kommande interventioner.</p> <p>Ge stöd och uppmuntran.</p>

TÄNK OM !!

